

Litterär Tidning.

1839.

N:o 99.

Onsdagen den 11 December.

Till

Erke-Biskopen.

af
den studerande ungdomen.

(Forts. och slut fr. N:o 98.)

Välkommen dater nu, Du Öfverherde,
I Herrans frid, men ock med Herrans anda,
Till dessa klassiskt stora minnens jord,
Den sång- och våruppfyllda Yngvestaden,
Der Hoppet lemnar sina löftestaflor,
Och knyter ålderdomens trogna murgrön
Kring sina heligaste, största minnen!

Välkommen hit till Minnena och Hoppet.

Du känner oss, vi känna äfven dig;
Ty ung kan spörja, så långt gammal minnes,
Och skarpa blickar har den unga örnens,
Som fjerran stundens både pris och tadel,
Och dånet utaf meningarnas vindkast,
I lugn på sina fria klippor bor,
Och dricker ljus och kraft ur Mimers-brunnen,
Och far så glad på sångens klara haf
Med hesperider eller nordanvindar
Till Rom och Hellas eller Sagans Thule. —

Ej ungdomshjertat, rent och oförvilladt,
Kan glömma bort sin första, största pliyt,
Att älska storheten, i hvilka former
Den ock må träda uppför dagens blick,
Med tempelspiran, togan eller lyran;
Och derför skall det äfven vörda dig,
Du man af kraft uti en tid af ord,
Det kyrkofaderliga i din lära,
Det ungdomsfaderliga i din själ,
Som så förstätt om sig ett vittne bära,
Att kunna handla rent, och tänka väl.

Se hjertan och se tempel öfverallt
I dag här öppna sig för dig! — träd in
Och lys och led, i Herrans namn, Apostel,
Och tyd Hans rätter på det rum, der myes
En åska utaf Sinai gick fram,
Och slog och blixtrade, och så försvann,
Som sista tonen dör på Davidsharpan.
Skrif, du den Svenske Kyrkans Augustinus!
De civitate Dei en hög confessio,
Som läker mildt det sår, som stilla blöder,
Och leder den, som irrar öfver heden,
Till dess han står uppd sin egen graf,
En tröttad pilgrim, glad att hinna mälet,
Välsignande ditt ord, ditt namn, ditt ljus.
Så skall du bygga dig ett tacksamt minne
I folkets hjertan och i templets famn,
Och klart och rent som bilderna derinne,
I tider fjerran stråla skall ditt namn,
Och det välvkommen vi i dag dig gifva
Ej blott ditt pris, men ock din dom skall blixt.

Nybon.

Om Namn.

Må känslan af ett namns hedm
Görtjensten dertill ewigt nära!

Leopold.

(Forts. från N:o 97.)

Ryske Kejsaren Peter III hade vid samma tid blixtit
utsed till denna plats af sin förrådarinna, Elisabeth, äfven
som känt är huru Sveriges Ständer walde honom till Thron-
föliare efter Kung Fredrik; sitt namn hade han fått med af-
seende på den framtida utsigten till antingen Sveriges eller
Rysslands thron; i förra fallet hade han kallats Carl naturligt-
vis. Djre fick han umgås sin tillgivsvenhet för födelselandet

Holstein, där det varit lyckligare för honom att qvarstadna, om han kunnat återfå det, och levt der såsom Hertig Ulrich i alla sina lifsdagar; grusligt blef han straffad för den misshandling och elaka behandling han visade sin unga maka, oaktade hans wän, den Store Fredrik, hvars skarpsynta öga redan hos Prinsessan Sophie i Augusta af Anhalt-Zerbst upptäckt gryningen af en stor och kraftfull sjal, warnade honom och uppmanade till ett mera aktningfullt bemötande; men förgäves! — ett råd som likväl kom Prensen väl till på, då Peter miste tron och li, genom samma Catharina II, som blef andra grundläggaren af Rysslands magt, med hänsynsting hvarpå hon med så mycket skäl satte till insription på Zar Peter den Stores Staty till häst i Petersburg följande laconissa ord: "Petro primo Catharina Secunda". . . . denna Kejsarinna, som den quicka och talentfulla Prince de Ligne characterisirat med benämningen: "Catherine-le-Grand": hvad Séguier i sina Memoire Fal-lor ett lyckligt språkfel, som gjorde Henries Maj:t ett verkligt nöje, (begge dessa utmärkta män njuto den dran att jemte Kejsar Joseph och Potemkin vara hennes reskamrater på den resa hon gjorde genom de under hennes styrelse eröfrade länder). — Hennes samtid, Påwen Clemens XIV sekades af tidsomständigheterna att för Catholic Christenheten vara en lika lycklig Chef, hvartill hans egenkaper annars gjort honom, i det Ganganiellis djupa kunskaper, linsa buswud och förträffliga character allmänt wördbades längst innan hans upphöjelse. — På samma sätt ser man de werk i Catholic Theologien som af Abboten Maur Capellari åro utgivne, bibeihålla sin författares namn ånnu sedan han numera under namn af Gregorius XVI i den politiska tagit plats bland Europas Regenter, känd för mod och bestämdhet såväl i afseende på dämpandet af de revolutionaira rörelserna i Norra Kyrkostaten, som i anseende till det understöd han lemnat åtkillige nitiske Catholicoselytiskare i Preussen, Portugal etc. ehuru han derwid ej undgått att råka i delo med dessa länders regeringar. — Om vi från den Italienska halsön wända våra blickar till den Scandinavian, skäde wi der huru Norriges Ståthållare, Prins Christian August af Augustenburg war lika åfskad af Norrsta Folket, och hans namn hos dem lika oaktat, som sedermora af det Svenska hans person och hans antagna namn af Carl August, såsom Sveriges Kronprins. — Aldrig sista i Europa, Asien, Afrika, Fältären och Första Consul Bonaparte's wåldiga här, tag och oddliga förtjenster undanskymmas af den glans hvaraf Kejsar Napoleon on kringstrålades "sur le plus beau trône de l'univers," ett uttryck som han sjelf myrtjade och som hans gigantiska snille var på wág att förvändla till ett ånnu mer losynde: "le trône suprême de l'univers," ja hvarsfor icke till "le seul trône de l'univers," ty derpå gick det ut; men även störtad från sin höjd, berövwad all sin magt, förblef dock Napoleon Bonaparte i olyckan stor och densamma, Europas ögonmärke; han, hvars graf har gjort St Helena till en af de intressanta punkter af Jordkloset, från hvilket hans namn aldrig kunnna försvinna, så länge mänskligt minne der finnes till, lika litet som den frejdade Hårsbrarares och Statsmans namn, hvilken ensam vågade hålla jemnwigt mot den Övermägtige och sluttigen bjuda des övermod spetsen: o-vägärligt blifwer den ädle, mänskodalstakande Bernadotte's

namn, ewigt wördadt namnet af Sveriges segersälle Kronprins, Nordens fridsalle kung, Car XIV. Johan!

Ehuru i denna lilla översikt hägkomsten af endast de mest frappanta namnförändringar blifvit widrörd, torde de dock få tjena till bewis huru nära hvars och ens namn i alla händelser är med personer förenadt.

Hvarje folk har af älter hast sina egna, bland dem gångse namn; men i mera umgånget nationerna emellan utväx, gats och i synnerhet genom Christina, Judiska och Mahomedan, ska religionernas stora utsträckning öfver jordens folkslag, hafta dessa ursprungliga, nationella namn upphört att uteslutande bægagnas innom det land der de först uppkommit. Så finner man i alla Christina länder de Bibliska namnen: Jacob, Joseph, Susanna, Maria etc. allmänt brukliga, ett förhållande som ånnu starkare röjde sig bland Judalärens bekännare. På samma sätt ärö Mehemet, Mahmud, Ali, Fatima, icke ovanliga bland Araber, Turkar, Perser och andra folk, som lyda under Profetens lag. Att i hvarje land almogen längst bieberhäller sina fädres namn, är naturligt, dels emedan deras inpräktare lefnadserfarenhet ej lemnar dem kändom om andra, dels af den conservativa, "jordfast" anda som enligt sakens natur tillhör landbruksarens yrke. Däremot bland de mera bildade ständen i samhället, åtvensom bland fädernas innewänare, ärö namnen numera icke serdeles nationella, och woro på wág att ånnu mera afsläggas och utbytas mot moderna, allmänna blifne namn efter allehanda hjältar och konungar, såsom Philip, Alexander, Constantin o. s. v., då i början af detta århundrade, och isynnerhet efter de stora friherskriegen och segrarne öfver Frankrikes överbälde, den nylifvade nationalitets- och frihetskänslan hos Europas folk föranledde återupptagandet af gamla, ja rigtiglurgamla, namn efter försädres, en reaction hvaruti Tyskarne onekligen gingo längst. Men efter några och tjuu års mellantid har denna ifver hunnit stauna, och de allmänna namnen ärö åter komne i bruk. Om man will granska derivationen af dessa, så finner man dem brokigt nog vara sammankomne från alla håll, från så många olika tidehvarf och nationer. Utom de redan nämnda Bibliska namnen, som ärö ganska ollmäna bland alla ständ, om man t. ex. tänker på Julius eller Julia, Emil och Emilia, Lucia, (mera bruklige i Frankrike såsom Clavie, Cornelie), hvad ärö de enaot än karl- och fruntimmers flägnamnen i de Juliska, Nemiska, Clavista, Cornelista ättene i Rom, alla af högsta anseende derstädes —? Augustus och Augustia betydde de icke der: Hans Majestät, Hennes Majestät? — nu ärö dessa förvandlade till dopnamn åt rätt obetydligt folk ibland.

[Forts. e. a. g.]

Fitteratur.

En återblick på
den svenska Poesiens Historia.

(Skriftet af: Svensta Poesiens Historia, ett förf. av
bete, som snart lemnar preben.)

[Forts. fr. föreg. N:o.]

En annan sångarehär hade gjort en längre resa, än No-
mantikerna. De återkommo från Odin och hans tidehvarf

de hade lefvat med Walhallas kämpar och skälter, och druckit Sutungs mjöld, som gaf märg i själen och fästhet åt Sängens senor; de hade lyckats att vinna Idunas odödliggörande frukter; att finna den svenska sängens guldtastor på den fornordiska häfdens Idawall. En af dem, Geijer, satt än på den stormslagna klippan med den skeppsbrutna Vikingen, som sång sin egen drapa och fastade sig i afgurden; än uppträddé han med den sista kampen än sång han med den sista skalden, än quod han försöjsamhetens och frihetens los under Odalbondens sotade ås, under det Tegnér blef Frithios den trappres hoffskald och båda förhjälpte hvarandra till odödigheten. I hans kraffstilla och inspirerade skaldeskrift war der rum för annat än Walhalla. En den svenska sängens Carolin i kraff och anda, swärmade han än med ung Axel, än knäföll han, ett fromt Guds barn, med Mattiawards barnen kring altarrunden eller sång han på det slagtfält, der twenne tidehvarf i verdshistorien drabbade samman, för att mana Svea till strid mot all flård och till stråfwan att bli vård sina höga fäder. — Wid deras sida stod en wäldig kampagegestalt med lyran i de seniga armarna och sängens wäldiga Tirfing vid sin sida, han Asarnes sublima sångare, hysen kristinad Ase, som dock i sin ungdom var af wekare lynne och besjöng Kärlebens los. — I den götiska chören hördes för örtigt många toner, endast icke läbblets, ty skolan war ej onödigtvis stridslysten, den lät hvarje furste i sängens verld behålla sin rätt, "hvar förtjent taga sin krona." — Många toner hördes i denna sängkrets. Ån swåswade öfwer den silvverkumliga floden linden af Neckens visa, än blytrade Runowärdet i samma hand, som från strängarne framlockat sången om tidehvarfwets Prometheus, och framdrifvit tjuande Hesperider i Norden, samt väckt minnet af den sköna Enzio. Ån upprullades för os lysande taflor ur det amerika Sveas historia: om den store Thorkel Knutsson, den swage Birger och hans ått, och om Nordens helgon, den store Gustaf Adolf.

Unga män hade lyhnt till båda skolornas sanger och af dem lärts sig sjunga diktenas skala, utan att derafore egentligen tillhöra någon skola. De tillhörde äminstone icke trivialskolan, ty de woro hyslwa snullen, utrustade med kraff att bygga sina egna sångartempel, som under seklar skulle sträcka sin spira mot Nordstjernan. I ett af dessa tempel uppfördes en concert, der de djupaste accorder förenades. Det war ett Panharmonion af alla de djupaste känslor och tankar, som få rum i ett poetiskt menniskobröst, ty der war rum för himmel och helwete. Ej blott jordlifvet, öfwen underverlden upplät för Stagnelii blick sina hemligaste mysterier. Lyrikernas Konung hade icke blott förmåga att sjunga Vladimirs qual, wälnadens besök hos Glädjefickan i Rom, och att i underverlden visa två ålskandes kärlek efter döden, han kunde öfwen visa huru Felicitus lärde sin son bedja och wann Martyrkronan, huru Mathilda stötte dolken i sitt eget bröst, sedan hon med en twungen blodskam räddat sin moder ur Riddartornets natt; han kunde beskrifva för os det inre stormande lifvet hos wiha af Sveriges Usakningar, en Sigurd, en Wisbur och Swedger, och framställa kapelsens suekan efter försoning genom beskären, döden, och längtan till Kristus, aeonernas Konung i Ljusverlden. — En närbestygad natur, en ensling i den stora verdshöknen, uttrykte än i

sönderslitande toner sitt skolta språk för denna lumpna verld af dårar, ropade åt den samma liksom sitt noli Tangere, än sång han den frommes stilla lif, med undergifwenhetens hela storhet, och var mild som en Englarnes, en Blommornas bröder; än sång han med saknaden vörande toner den Lauras behag, som ej blommade för honom, än åter målade han caricaturbilder af det hvardaglighets prosalis, som oftast lägger sina händer på Skaldens mest åtheriska förhoppningar. — En annan ser i hela verlden ett stort Danviken, hvarifrån han skrifwer genialistiskt galna bres om Spader Dame, under det en annan lustigmakare stiger om bord på Noahs ark och gör en verldsomsegling med stamsäderne för verldens folkstammar, hvilka han i sin loggbok med bitande skämt affconterfejar, så humoristiskt träffande, att åttingarne i sista led beklagligtvis kunna känna igen sig. — I Nordens Paradis, det romantiska Djurgården, har åter Dahlgren uppstagit sitt tält, utstradt med all brokighet, som en humoristisk natur vet att samla hop. I hans Skaldewerld ser man ett grände hvimmel och spritande lif i hvar mast. Se der Bellmans dräts wokrönta bild, der leende landskäystastor, idylliskt ljuslva och pastoralistiskt tresliga, der wankar den sista dryckeskämpeen fram med den sista Gosforisten, vid sidan af dem sät Fader Mollberg och bror Movitz, der borta dör Ulla Winblad sät skönt, och Argus gör sin lustiga himmelsfärd till Olympen. Ett nytt Babels torn af ståme och lek reser sig emellertid ånda till förbistring; Odalgunnan går och plockar upp esterskriden, Jungfrun spaserar i det Gröna och Nordens vår får för tjugonde gången los att infinna sig och låta Dahlgren hålla bouppeteckning öfwer sina blyga, flygtiga, men tjuande behag.

På annat håll förefaller det os, som hade sången blifvit mått på detta sentimentalala och djupstuniga inre samt detta stormande ytre lif och, för att hämta nya krafter, för en tid dragit sig in till Hemmet, den fridlysta plats, der hvor mänska har sin tryggaste hamm undan verldslifwets bitterhet och skeppsbroret af lysande beräkningar. Odyseen widtager in der Iliaden sutor. Hemmet och det enskilda lifvet bli nu sångens mest älskade wistelseort. Genrebilder och Stilkhetens stycken ne denna verld är det wackra, som wäre sista tid Naspat. Ån mälade Runoberg, som än före os med Elgsyttarne in i den tresliga friska stugan och på jagt i de finla skogar, än till den sköna Hananas lida hem, än uti Guds fria natur på jagt, på fiske, på flogswandringar, på segling, och bland byggdens ungdom, der Grafven i Peretho påminner om en tragisk händelse, Signenaren lada om en stor troldhet, och der Laravälandaren Ojan Pavos fängslos — i sin flickas fann. Alt är så tresligt, så skräf, så oskuldsfullt. Skalden stuckar ej öfwer lifvet, han njuter det i lugn. — Se der en annan tafsta. En blef, en suktig skaldesvangelie blickar från ett fönster i den sjernklara natten upp till Emmas skeena och utgiuter sin saknad i sköna weka, milda, nästan qwinngliga accorder. — Åter andra taflor, hvilken huf, men tillika frisk sångton; hvilken klar och fridfull himmel blickar icke der fram öfwer alle ur taflans bakgrund, hvilken hälskönhet i de handlandes anteren! Hjem har ej sett Granarne, Familjen H., Nina, Presidentens döttrar! — Der åter andra scener. Se hvad räcka, nästan finaligt insände, qwinngesalter, wackra

ung herrar, gamla tänter, tråkaktiga åka män! Se idet be-
kanta anhögen: Baron Axel, Blenda Tant Lisbeth. — Nu
kunde vara tid, att gå bort från galleriet, men se der upp-
träckes ett underbart troussätt, som vi först måste besöka. Det
är ännu ej färdigt; dess kolohala och fantastiska former höllas
till en del af dimmor. Det är värt framtidens, som shall blåsa
bort dem. Låtom os dock intråda! Hwad prakta, hwad rike-
dom, hwika mystiska toner, hwika besynnerliga former! Än
kanna wi os så varma om hjertat, och än så hemlighet. Alt
bär spår af en splitter ny smak, som värt ännu ej är gillad.
Det ser ut, som hela världens nationer ställt hit sina repre-
sentanter i i palatset; ollt är omväxling, stickande colorit, dra-
matiskt lis, och öfver det hela hvilat en dämonisk ton. Så-
dant fällskap! Glädjeflickor och helgon, bönder och riddare,
Afrikaner och Stockholmare, Japanare och Gustavianer, Ita-
lienare och Spaniorer, Åhrer och Araber; Don Juan och Ni-
non, Enclos, Jan Carlson och Semiramis, Columbine och
Signora Luna, Tintomara och Kung Arthur, Schenck-Ni-
kar och Granitkaja, Mariam och Wargensdotter, Isidorus och
Amorina, Ferrando Bruno och Mamzell Rönquist, Drums
och Ahiman — — är ej detta omväxling! Öfver palatsets
port kunde man deraf sätta Danes orö öfver helvetet:
Diverse lingue, oribile favelle, Gemiti di Dotore, accen-
ti di ira, men tillika mähdanda Grekens Krist öfwer sitt nya
hus; mäden eisito kakon: måtte här intet ondt intråda. Jag
har icke heller önskat något bättre, när jag nu dristat mig in
några steg i Svenska Poësins framtid.

Öfver denna den Svenska poësins framtid kan man utra-
både förhoppningar och fruktan, ty anledningar till dessa båda
fänster förefinnas, och i riki mätt. Glädjande är åsynen af
en och annan numärkare wittertalent bland det yngre slägket,
hwilken lofwar fäderneslandets witterhet sköna frukter af en en-
gång mognad fäldewerkshet, så väl i den lyrikt bestyrk-
wande skaldarten, som i romanen, i en alltmera spridd åstest
bildning hos våra konstdomare, hvarigenom de mer än förr
äga förmåga att med billighet och rättvist lofordande mottaga
allt det sköna, som framtida Svenska Falder i olika arter tor-
de kunna erbjuda; samt i den företeelsen, att de poetiska fal-
derna och ceterierna med sin ensidighet nu försunnit, och de
goda hos desamma först nu kan opartiskt uppståtta och njutas.
Anledning till förgligare fänster förefinnas dock åsvenledes.
Motser man nämligen den tid, då våra stora Falder, som redan
hunnit sin åras solståndsdagar, bortgå, så ser man för nära-
varande så, som är genom genialist siälsdanning och djup
bildning kallade att wärdigt tråda i debas fotspår. Svenska
fången behöver dock sitt framtidens män så mycket mer, ju
flera Falde arter det gifves, i hvilka wi Svenskan ännu skil
ester andra nationer t. ex. de dramatiska, ty hwad ega wi
för tragedier eller komedier, hwad för Svenska
romancer och noveller? Anledningen till sparsamheten
på de förra ligger dock ej så mycket i brist på dramatiskt kap-
itale hos nationen, eller brist på dramatiska anlag hos våra
Falder, som i saknad af en Svensk nationalteater
som uppmuntrar inhemska talenter att försöka sig i stället för
att nu endast införskriva obetydliga duvhinfabrikater från Paris.
Hvarsöre wi ege så eller inga rent Svenska d. w. s. till
ämne och anda ut folket egen stöde hämtade, romancer
ligger i öfverdriven kärlek till det utländska och aristokratiska,

hwilket sednare öfver hela Europa är sig bra lika och utan
besämt utpræt nationalitet. Kärleken för det utländska be-
fördras dock af den stora mängden af diversiteter af utländ-
ska romaner och theaterpiccer merendels af den art, att Svens-
ska författare kunde lemma lika goda. Dertill är nationens
medelklasser af folket i det hela ännu ej nog bildade, för att
befordra witter odling af nationell halt. Dock wilja wi
hoppas att dessa mörka usigter förla klarna; wi wilja hoppa
att en allmännare utbredd kärlek för dikten lekar och sam-
hållsleg odling skall befördra uppkomsten af en i roten foster-
länn dikt litteratur. Framförallt måste de politista striderna och
slitningarna upphöra genom en grundlig försoning af båda
statsmagistrerna i en välordnad konstitutionell monarki, en all-
männa och djupare religiositet motarbeta tidehvarfets kräf-
ta, den egoism, som i stat och litteratur sönderslitar alla fö-
reningsband till sann verksamhet i stort för stora mål, samt
en lägande kärlek för alt fosterländer, alt åka Svenska i
hörminnen, i tanka och handling, i dikts, försköning och lis
till högre grad af wärma och lus stegras. Endast genom den-
na stegring af nationalkänslan, genom istver och ytre krafters
samverkan, kan åsven witterheten bli genomträngd af en rätt
nationell anda och med förtjusning mottagas af hela fol-
ket, ty så länge en nationens witterhet är till endast för lan-
dets, blot genom hofrådom och salongsbildning odlade, klarer
så länge är den ej rätt nationell, hela nationens kraftigaste
förtjusnings och beredningsmedel. Dock wilja wi hoppas, att
under den uppgående solens strålar, framtidens käraste namn,
Oscar, litteraturens wärma wän och höge beskyddare, den
Svenska poësins sköna världager, som de fleste af os öfver-
lefvat, förla efterträdas af en nordisk sommar, en ny den
Svenska witterheten och konstens, liksom det Svenska natio-
nallitvers, gryne älder.

Predikningar och Andeliga Tal af Anders
Lundgren; E. O. Kongl. Hospredikant, Pastors Adjunct
i Jacobs och Johannes Församling. Förra Delen. Stock-
holm. 839. 480 sid. 8. För Subscr. 2, för Adp. 2. 32. H.

Dessa i wiss afseenden lofwarda predikningar af en ut-
märkt, men för tidigt borttryckt, Ordets tjenare karakteriseras af
ett öfvervägande förtstånd. Just deraf är de tankerika,
ända till sammanpackning, men känslan och fantasien anslös ej
till lika grad, och hvarken en Nogbergs, Franzén eller Wal-
lins wältalighet utmärker dem. En Norbergs kärna saknas, ty
förf. går gerna omkring husvudpunkten: Försöningen och om-
vändelsen, och talat mest om religionens och mensligheten
aktinna världens förhållanden. De sakna både det biblisti-
ske döret, enkelheten och intensiteten, armistone i den högre grad,
hvori de förfärtas för en kärfull kristlig predikant. —
Deremot öfverträffar förf. mångden genom rikedom på tankar och
restexioner; den världsliga wittertens kärna finnes der öfverallt.

EOS

tryckes nästa år i Upsala, ned nya stilar och upptager
då äfven Ecclesiastik-Underättelser från hela riket. Pri-
set blir äfven då 5 Rdr Beo för året.

Gefle, hos A. P. Landin 1839.